

szobák, információs és tájékoztató rendszerek) alkalmazását.

A kiadvány logikus, jól követhető felépítése és könnyen érthető nyelvezete hozzájárul ahhoz, hogy módszertani kézikönyvként haszonnal forgassák a múzeumi interpretációval foglalkozó szakemberek és a kiállításokba felnőtt csoportoknak

programot szervező andragógusok, művelődésszervezők egyaránt.

Gibbs, Kirsten – Sani, Margherita – Thompson, Jane (2007, szerk.): *Lifelong Learning in Museums*. A European Handbook. Edisai srl, Ferrara.

Bárd Edit

ELTE, PPK – Szabadtéri Néprajzi Múzeum

Kezelhető-e a konfliktus utakkal és módokkal?

Szekszárdi Júlia új könyvéről

„Úgy tűnik, nemcsak a makro-, de a mikrokörnyezetből is eltűnt az iratlan szabályok tisztelete”, idézi a szerző Fedelmayer Katalint, majd hozzáfűzi, hogy az iskolaköpenyes világhoz képest valóban szédítőek az utóbbi évtizedek változásai, így aztán nem csoda, hogy a pedagógusok gyakran tanácstalanok, nem tudják, mit tehetnek szóva úgy, hogy ne ütközzenek a gyakorta – számukra szinte fenyegetően – emlegetett diákjogokkal.

Szekszárdi Júlia úgy véli, hogy a mai diákok semmivel sem rosszabbak, mint a korábbiak, csak „lényegesen informáltabbak” és „számukra kevesebb a tabu, a működésképes norma”. Igaz, hogy az *Új utak és módok* alcíme: *Gyakorlatok a konfliktuskezelés tanításához és tanulásához*, is jelzi, hogy terápiamódokat kínál a könyv, mégis szívesen olvastam volna valamivel kifejtettebb és pontosabb diagnózist. Utalni lehetett volna arra, hogy a különféle társadalmi kontextusokban – beleértve az iskolát, a családot és a subkultúrákra töredezett társadalmat – mekkora eséllyel használhatók az elsajátítandó konfliktuskezelő módszerek.

A szerző szerint a hatékony konfliktuskezelés feltétele „a stabil személyiség, identitástudat, pozitív énkép, döntésképeség; a mások és a másság elfogadása, empátia, kongruencia, eredményes verbális és nonverbális kommunikáció; egészséges önérvényesítés, a másik fél szükségleteit mérlegelni képes asszertivitás; kooperativitás, szabályok alkotása, működtetése,

fair magatartás, kompromisszumkészség, kreativitás, készség a konszenzusra”, és mindemellett még „alapos és alkalmazásra kész személyiség-, fejlődés- és szociálpszichológiai ismeret”. Mindezzel természetesen a legteljesebb mértékben egyet lehet érteni, mégis akinek ennyi jó kevés (mint például nekem is), azt mégse érje gáncs és megvetés. Hiányolhatjuk ugyanis a feltételek közül a kimondottan erkölcsi szempontokat, például olyan erkölcsi tulajdonságokat, értékeket és erényeket (mint például az igazságosság, az irgalom, a bátorság, az önzetlenség, a megbocsátás, az alázat), melyek sokunk szerint nélkülözhetetlenek a hatékony konfliktuskezeléshez. Annál is inkább így gondolom, mert a könyv hátlapján a szerző a konfliktuskezelés három östípusaként a „szemet szemért, fogat fogért ösztönét”, a „kard által vész el, ki kardot ragad” figyelmeztetést, az „aki megdob a kövel, dob vissza kenyérrel krisztusi parancsát” említi. Megjegyzem, a „szemet szemért” azért korántsem egyszerűsíthető le sem ösztönre, sem

a vérbosszúra, mert ez az erkölcsi alapelv legalább annyira az igazságosságot is képviseli, és éppenhogy óv a bosszúsomjas „túlreagálástól”. Én sem szeretném azonban „túlreagálni” egy olyan írás bevezetőjét, melynek tartalma és lényege praktikus célú, egy 25–30 órás tematika a konfliktuskezelés képességeinek kifejlesztését szolgáló.

Végigolvasván a konfliktusmegoldó képességeket fejlesztő program (csoportmunka, tréning) módszerének kulcsfogalmain (kiscsoport-alkotás, brainstorming, közös szabályalkotás, beszélgető kör, visszajelzés a csoport hangulatáról, közös értékelés), az olvasótáborban szocializáló, valamint ember- és erkölcsismeretben „utazó” recenziens rokonsszenvvel fogadja a saját élményekre és a fiktív történetekre, a kérdőívekre és a játékokra egyaránt építő programot. És innen már „sinnen van” a program, lendületesen halad előre, és telibe találja kitűzött célját. Mindez nem „mindenáron” történik. Például a szerző (aki közismerten nagy játékos) nem csak a homo ludensre épít, hanem tapintatosan és empátiákkal arra is, hogy a játékokra való hajlandóság nem mindenkinek sajátja. Az itt és most rendkívül aktuális, égető problémák megoldásával foglalkozó témakörök minden esetben az elméleti háttér rövid (szerintem túl rövid) felvázolásával kezdődnek, majd következnek a gyakorlatok, ötvözve a pedagógusoknak szóló (ugyancsak kissé szűkre szabott) tanácsokkal. A játékok és a felhasznált irodalmi és non-fiction szövegek tára rendkívül

gazdag, és olyan nyitott rendszer elemeit képezik, melyben „nem kell minden tanulást verbalizálni”, amely „tovább dolgozik a gyerekekben”.

Úgy vélem, a koherens egészet adó program egyes elemei is jól megállnak lábukon, és kiválóan beépíthetők az osztályfőnöki órákba, még inkább az ember- és erkölcsismeret órákba, de minden olyan „tábori” programba, melynek céljai között a kapcsolatcultúra fejlesztése is szerepel. Egyetlen komolyabb hiányérzetem van: a gyakorlatokban fel-

Úgy vélem, a koherens egészet adó program egyes elemei is jól megállnak lábukon, és kiválóan beépíthetők az osztályfőnöki órákba, még inkább az ember- és erkölcsismeret órákba, de minden olyan „tábori” programba, melynek céljai között a kapcsolatcultúra fejlesztése is szerepel. Egyetlen komolyabb hiányérzetem van: a gyakorlatokban feldolgozott konfliktusok döntő többsége erkölcsi konfliktus (is), ehhez képest mind az elméleti bevezetőben, mind az eljárásokban, mint a hivatkozott szakirodalomban aránytalanul kevés az erkölcsi reflexió.

dolgozott konfliktusok döntő többsége erkölcsi konfliktus (is), ehhez képest mind az elméleti bevezetőben, mind az eljárásokban, mind a hivatkozott szakirodalomban aránytalanul kevés az erkölcsi reflexió. A hátlapon az „aki megdob kövel, dob vissza kenyérral” tanácshoz a szerző hozzáfűzi, hogy „a megbocsátani tudás, az irgalom nagy érték, de vajon milyen mértékig érvényesíthető jelenlegi zaklatott és erőszakkal teli mindennapjainkban?”. Erre a kérdésre nem kapunk választ ebben a

könyvben, pedig maga Jézus is bemutat egy igen hatásos „tréninget”, még hozzá a számáriai asszonnyal való beszélgetése keretében (J 4,1–42).

A bevezetőben bemutatott konfliktus esetek egyikében egy kilencedikes kislány az feleli a tanárnő szomorúságát firtató, vigasztalni próbáló kérdéseire („De hát fáj valami? Csak most az órán van baj? Miért?”), hogy „Mert nem szeretem a tanárnőt”. Lehet, hogy a világot és/vagy az iskolát és/vagy önmagát nem szereti igazából, ám az is lehetséges, hogy a tanárnő-

ben is van valamelyes szeretethiány (más-
képpen: nem megfelelő erkölcsi habitus),
amitől persze még akár elfogadhatóan ta-
níthat történelmet vagy kémiát, de a konf-
liktusmegoldásban kifejezetten akadályoz-
hatja. Nos, úgy vélem, hogy Szekszárdi
Júlia nem spórolhat meg egy – az *Utak és
módok* és az *Új utak és módok* utáni – har-
madik könyvet, egy *Legújabb utak és mó-
dok* címűt, melyben majd az eddiginél jó-
val erőteljesebben jeleníti meg az erkölcsi
dimenziót, ami számára mint jeles erkölcs-
pedagógiai és erkölcszociológiai kutató
számára bizonyára nem okozhat különö-

sebb nehézséget. Címlapot is ajánlanék az
új könyvhöz. A jelenlegi címlapon (Szűcs
Édua remeklése) az egymással bajt vívó
páncélos vitézek tükröt szegeznek önma-
gukkal szemben. Csak annyit kellene ezen
változtatni, hogy a két tükrő alakja/kerete
majd ama bizonyos kötáblát formázza.

Szekszárdi Júlia (2008): *Új utak és módok*. Dinasz-
tia, Budapest. 2008. 2002 old.

Kamarás István

Pannon Egyetem, Antropológia és Etika Tanszék
– Nyugat-Magyarországi Egyetem

Új nézőpont a kvalitatív kutatásban

*Gyakorlat teszi a mestert – gyakran halljuk az örökérvényű mondást.
Ez éppúgy igaz a tudományos kutatások résztvevőire, mint a
mindennapok iskolai világának egyik főszereplőjére, a pedagógusra.*

Vélhetően a tanári, a kutatói pálya
mesterei abban is egyetértenek,
hogy minél inkább elmélyülnek
szakterületük rejtelseiben, annál inkább
rájönnek, hogy az általuk választott úton
számos olyan elágazás létezik, amelyek-
nek a bejárása újabb és újabb területek fel-
fedezésének, a meglévő információk el-
mélyítésének vagy más kontextusba he-
lyezésének lehetőségét nyújtja. A folyama-
tos egyéni és szakmai fejlődés érdekében
vállalnunk kell azt is, hogy a megszokott
és beváltak tűnő út helyett olyan területek
feltárását vesszük célba, amelyek segítsé-
gével képesek leszünk a legapróbb jellem-
zőkre való tekintettel folytatni kutatói és
tanári munkánk.

Így tehet az az olvasó is, aki a kvalitatív
pedagógiai kutatások alapszakirodalmát
kritikusan szemlélte, és felfedezte azokat a
kiskapukat, amelyeken keresztül egy
olyan új világban találta magát, ahol a
kvalitatív kutatás-módszertani ismeretek
erényeire és bizonytalan voltára is magya-
rázatot kaphatott. Ezt a különös, filozófiai
hátterű világot tárhatja elének könyvében
Jo Reichertz. A feltételes mód jelenlétét az

indokolja, hogy a kötet nem könnyű olvas-
mány, bizonyos fogalmak és – főleg kuta-
tásról, módszertanról vallott – nézetek új-
raértelmezését követeli meg az olvasótól,
aki így olyan módszertani kultúrát építhet
fel, amellyel sikeres lépéseket tehet a tár-
sadalmi, a humán valóság feltárása és
megértése felé.

A könyv előzetes kvalitatív kutatásmód-
szertani ismereteket igényel. Olvasásakor a
kvalitatív kutatóban olyan rejtett problé-
mákat idézhet fel, amelyekkel korábbi
vizsgálatai során már találkozott, és ame-
lyeket nem vagy kevésbé sikeresen oldott
meg. Ez az egyik lehetőség, de nem zárhat-
juk ki azt az esetet sem, amikor a kötet ol-
vasása további kérdések tömegét generálja.
Utóbbi szituáció állt elő a recenziósnél is.

Reichertz hat eltérő hosszúságú fejezet-
ben mutatja be az abdukció kvalitatív tár-
sadalomtudományi kutatásban betöltött
szerepét.

Az első fejezet bevezető jellegű, számos
kérdést érint az abdukcióval kapcsolatban.
Elemzi az abdukció megjelenését biztosító
filozófiai hátteret, és hangsúlyt helyez a fo-
galom ismertté válását nagymértékben se-